

46465 В. Винниченко

ГОЛОД

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК

1250

06 10

77

В. ВИННИЧЕНКО

ГОЛОД

9701

46463

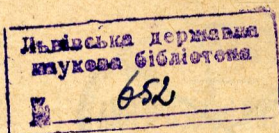
Лит. М. кт. 2/1950

ВИДАВНИЦТВО „УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

15/2=Ук/5-644

[89179 — 32]

Друкарня Видавництва
„Український Робітник“
: : Харків : :

Г О Л О Д

Біля станції по дні рівчака тихо, помалу, іноді зупиняючись та прислухаючись, повзло троє людей. Зорі мовчки сліdkували за ними й моргали одна одній; вітер, несміло пошелестівши травою, забігав у рівчак і зараз же боязко ховався в степу. Туга ночі таємниче шепотіла й зіdхала коло них.

Іноді передній з них зупинявся, помалу висувався з рівчака й пильно дивився до станції. Там все було, як і перше. Станція дрімала. Так само на лаві коло дзвінка темніли якісь постаті, ледве освітлені світлом лих-

таря, так само в одному вікні виднілась фігура телеграфіста, що сидів, схилившись над столом, так само у садку крізь дерева видко було світло, а круг нього якісь фігури. А од фігур тих і од світла так само нісся то сміх, то брязкіт шклянок, то ніжний тихий спів, то закатистий голосний регіт. А між станцією й рівчаком—лінії рельсів, рівні, витягнуті, напружено націлені кудись у далечінь. Рельси, вибігши з полоси світла, пропадали у тьмі й тільки ледве видко було там попереду, куди повзли вони, темні ряди вагонів.

— Ну? — шепотіли задні, коли передній зсувався униз.

— Валяй далі! — хропів той і мовчки сунувся знов уперед. За ним повзли й задні, чудно якомось покручуючи

коліньми й часами зупиняючись. І коли вони зупинялись, зупинялось і шарудіння в рівчаку, і чуть було, як несміло терся вітер біля них, як зідхало щось в степу й неслися згуки сміху із маленького садка. А вгорі у темнім небі пильно слідкували за ними мовчазні, таємні зорі.

Повзли довго.

І знов підвівся передній, вистромив голову з рівчака й застиг. Станція одсунулася вбік і не блищали рельси. Замість їх тягнувся довгою темною смугою ряд товарних вагонів.

— Ш-ш-ш! — прошипів передній, повертаючись до товаришів.

— Вилазьте...

— Тут? — тихо спитав середній, підлазячи до нього.

— Вони... Мішки не погубили?..

Ш-ш!... Ти!|—щоб тобі там покорчило...

Задній злякано зігнувся і присів. Потім помалу, ледве ворущачись, підліз до обох і тихо спитав:

— А ти-ж добре знаєш?

— Не бійся, на своїй спині таскав його... Ну, тихо-ж! Не отставай од мене... Ш-ш!... Та не тікати, як хто гукне... Тільки мішки покидати додолу... Чуєте?

— Та то вже...

— Ну, хай бог помагає!..

Якось чудно похитуючись, три по-статі обережно, помалу посунули одна за одною просто на вагони. Вагони-ж стояли, окутані якоюсь таємною тьмою. Всі, як один, темні й однакові, наче домовини на колесах, вони мов ждали їх, замірши й ховаючи в собі щось

невідомо страшне, незримо. Було якось сумно.

А станція збоку їх дрімала собі під ніжний спів у садку та сміх і балачки. Вітер залишався у степу.

Передній раптом зупинився.

— Хто йдєть? — в той-же мент зачулось звідкись од вагонів.

Три постаті закам'яніли одна за одною. Зорі напружено моргали, ждучи, що буде, і навіть з поля прибіг вітер і зашелестів чимсь коло їх ніг.

— Хто йдєть, питаю? — знову відкись од вагонів почувся сердитий і трохи насторожений голос.

— Кидайте мішки... — поспішно прошепотів передній і, одкинувши щось убік, голосно й спокійно промовив:

— Свої.

Коло вагонів щось заходило.
— Хто такі свої? Какаяд надобность
ходить тут?

— На станцію йдемо...

Від вагонів одділилась якась темна
постать і стала наблизатись до них.
Передній зараз-же поспішно рушив
уперед, а за ним задні.

— Стой!.. Підожди! — зачувся за
ними ще більш насторожений голос, і
хода постаті стала частішою.

— А чого нам ждять? Нема
часу...

— Говорю, стой, бо стрілять буду...

Передній зупинився, а за ним і
задні. Постать підійшла зовсім близь-
ко, так що видно було навіть якусь
налицю в руці й темну бороду.

— Ну, то що буде? Драстуйте! —
спокійно обізвався передній.

Постать, не відповідаючи, мовчки стала близько придивлятись до лиць їм, до одежі, до рук.

— Що, знакомі може? — суворо, знехотя бовкнув середній.

— Да, знакомі... — теж суворо одповіла постать, не перестаючи придивлятись до них. Потім вийняла щось із пазухи, піднесла до рота й різко, несподівано засвистіла.

— А то що буде? — стурбовано і швидко спитав передній.

Постать, не відповідаючи, прислухалась до станції.

Вагони стояли темним понурим рядом, байдужі до чотирьох людей, що напружено стояли в тьмі коло них. Тільки вітер цікаво терся коло їх та зорі напружено моргали одна одній.

— А бога ти не боїшся, чоловіче? — тихо, з сумним якимсь жалем промовив передній. — Чи ми тебе возом переїхали, що свистиш ото по жандарів?

Од станції раптом зачувся теж різкий, одривчастий свист. Постать з полегшенням заворушилась.

— Бог богом, а служба службою, — твердо й холодно промовила вона. — Вчора тут тоже двоє хлюстів на станцію будьто йшли. А внаслідок її оказалось, що пробуравили вагона й виточили з-під вагон усе зерно!.. А сторож одвічай за них.

— Та ото й ми-б то по зерно, чи що?

— Та хто вас знає. Ось жандар подивиться...

Було тихо.

— Ех!.. — зідхнув передній. — Люди!.. У самого-ж, може, діти голодні... Зараз жандара. А може оті хлюсти не їли три дні? Оті самі, що панське зерно виточили?.. Га?..

Сторож мовчки знов підніс руку до рота й засвистів. Йому зараз-же десь не дуже далеко одповів хтось Троє людей, було, заворушились, а потім понуро застигли.

— Да! — раптом злісно заговорив сторож. — Якби не діти, то, може-б, я й не лазив отут та не ганявся за вами чортами...

Він помовчав. Чути було, як десь поспішно йшли до вагонів.

— Ви з голодного села? — суворо спитав сторож.

— З голодного... — знехотя одповів передній.

— З Кирасировки чи з Водяного?

— З Водяного...

— По зерно йшли?

— От йому це зерно!.. — суворо, злісно вирвалось у середнього. — А хоч-би й по зерно, то-що? Докажеш? Злякались твоїх жандарів?!. Чорт їх бери й тебе разом з ними, барбосяко. Злякав, дума. Свистить... Свиснуть-би по голові, щоб аж за вагонами тявкнув...

— А ну, свисни! — зневажливо й спокійно сказав сторож.

— Та годі, Данило! — тихо промовив передній.

— Та що-ж воно, справді... За віщо-ж ти хватаєш нас? Чи ти піймав нас на чому, чи що? Дума, як дали йому свистьолку, так уже й начальство...

— А гей! — зачулось коло вагонів.

— Сюди! — крикнув сторож.

Із тьми, хутко наближаючись, з'явилося дві постаті, чимсь дзвякаючи й щось бубонячи між собою.

— А што там? — ще не доходячи, крикнула одна з них.

— Та ось... — суворо промовив сторож. — Якись коло вагонів терлись...

Постаті підійшли зовсім близько, зупинились і стали придивлятись до спійманих. На обох були білі сорочки, перепоясані чорним, і в одного в руці рушниця, а в другого збоку шабля.

— Гм... так... — поважно протягнула послать з шаблею.

— Ви скудова?

— З Водяного, господин жан-дар... — коротко зідхнув передній. —

Оце йшли собі на станцію. Нічого не знаємо... Коли це: „стой, стрілять буду“. За що-ж це?

— Так... А пашпорти єсть?

— Пашпорти?..

Передній закашлявся. Потім утерся й коротко промовив:

— Пашпортів з нами... так що й нема... Но тільки...

— Умгу... Ну, так ідьом за нами... Поговорим на станції.

Передній розвів руками, зідхнув і рушив за жандаром. За ним понуро пішли й задні, а збоку їх салдат з рушницею. Хвилини через три-чотири всі п'ятеро стояли в тому самому садку, з якого чувся сміх і ніжний спів. На столі під акаціями стояли свічки в скляних лихтарях, а круг свічок з обох боків стирчали пляшки,

між пляшками стояли тарілки з закусками, коробочки з якоюсь їжею, ножі, склянки. За столом сиділо дві пані, а біля них якийсь панок старенький і два жандарських офіцери. Один лисий, з пишними рудими вусами; другий молоденький, гарненький. Круг свічок несамовито, сказано літали кругами метелики, бились об скло, падали на стіл і знову бились, повзали й літали.

Очі всім, що сиділи за столом, були затуманені, а паніям губи й щоки якось дуже червоніли.

— Ну, что там? — чекаюче подивився офіцер з пишними вусами на жандара, який, заступаючи собою спійманих, виступив наперед і держав руку під козирьок.

Жандар ще більше вирівнявсь і,

придержуючи шаблю другою рукою, бадьоро й серйозно промовив:

— Ес... Ес... Еспорпіяторов поймали, ваше благородіє!

Всі заворушилися, навіть старенький панок, що старанно вимазував хлібом тарілку, здивовано повернув голову й замер.

— Експропріаторов? — недовірливо й ліниво протягнув офіцер. — Ого! А ну, отойді!

Жандар ловко крутнувся і одійшов убік. Всі жадно впилися очима в три фігури, що стояли перед ними.

Всі три босі, з великими чорними пальцями на ногах, з якимись запалими, сірими обличчями, зарослими бородами, з мужицькими вигорьованими шиями, на яких виразно темніли зморшки, всі три без шапок, з

похиленими головами, всі три з чеканням у всій постаті неминучого лиха ..

Одна з паній, у якої були великі сині мрійні очі, засміялась.

— Ну, й експропріатори!.. Фе!.. Я думала, насправді...

Жандар скосив на неї очі, але ждав, що скаже офіцер. Офіцер-же гикнув, одкинувся на спинку стільця й ще лівіше звернувся до спійманих:

— Так... Гм! Ви-же ето чего там... ето... как его?.. Там бунти устраиваете?

„Експропріатори“, що жадно бігали очима по закусках, заворушилися і повернули до нього голови.

— Ми, ваше благородіє, нікотрих бунтів, — поспішно й кротно заговорив передній. — Ми собі йшли на станцію... А нам, значить, звиніть: „куда?

стрілять буду“... А ми, как от перед богом, ваше благородіє... Ми з голодного села... Два дні не їли, ваше благородіє...

— Ну, врьош... Все ви ето пойоте...

— Ваше благородіє! — вмішався жандар. — Они коло вагонов з зерном споймані...

— Ага!.. Вот відіте... зерно хотєлі украсть?

— Ваше благородіє! — знов переводячи очі од столу на офіцера, схилив голову на плече передній. — Коли-б ми по зерно йшли, так у нас-би мішки або хоч торби були... А ми ж... от, як сами бачте...

— Гм... — крутнув вуса офіцер.

— А ну їх к чорту, Серьожка! — нетерпляче скрикнув другий офіцер. — Дай ім, Скріпчук, по нагайке і к чорту.

Жандар взяв до нього під козирьок, але ждав, що скаже Серьожка.

— Гм!.. — ліниво, п'яно дивлячись на спійманих, крутив Серьожка вуса.

Спіймані-ж насторожено стояли й ждали, й бігали очима по заку-сках.

Панії щось шепотіли одна одній і сміялись, показуючи очима на „екс-пропріаторів“.

— Отправіть їх под арест!.. — несподівано постановив Серьожка і в'яло повернувся до столу.

— Слушаю! — цокнув шпорами жан-дар. — Ідьом!

Споймані знову заворушились. Данило насупив брови й щось пробурмотів; самий задній, маленький дядько, з гострим носиком і круглими, як дві вишні, зляканими очима ще більше

напружився й розтерявся, а передній розставив руки і кротко скрикнув:

— Ваше благородіє! Та за віщо-ж?

— За безпорядкі!— не озираючись ліниво бовкнув офіцер.

— Ваше благородіє! У нас-же дітки... Сім'я голодна... За що-ж нам таке? Ми-ж хіба що, бунтували?.. За що-ж нас у тюрму?

Гарненький офіцер нетерпляче скочив з місця і, підійшовши до них, крикнув:

— Марш!

— Та за віщо-ж це під арешт?— раптом злісно, густим басом бовкнув Данило, дивлячись повз гарненького офіцерику у спину офіцерові з пишними вусами. Той помалу повернувся й пильно глянув на Данила.

— Гм!.. Так ти єщо... Гм!.. Дай єму в рило, — хитнув він на нього передньому.

Передній злякано глянув на Данила, на офіцера, широко розплющив очі і з непорозумінням подивився на всіх.

Панії засміялись.

— Вот єто остроумно! — байдуже бовкнув старенький панок, витираючись серветкою. — Єто напoмiнаєт мнє...

Офіцер жвавіше озирнувся до паній і, повернувшись, строго крикнув:

— Ну! Дай єму в рило.

— Ваше благородіє!! — благаюче підняв руки передній.

— Молчать!.. Нє хочеш? Ну, тебе дадут в рило.

— Ти! — хитнув він Данилові. — Зато, что он не хочет дать тебе в рило, дай ти єму!..

Панії і офіцер і навіть старенький панок весело засміялись.

— Справедливо!— крикнула пані з мрійними очима.

— А потім он тебе дасть... А потім оба вместе дадять вон тому третьому. Ну!

Данило мовчки, злісно дивився на офіцера й сопів носом; передній розтеряно посміхався, а задній злякано водив очима по всіх і дрижачими руками м'яв картуза.

— Ну!— раптом грізно скрикнув Серьожка і скажено підвівся.— Я с вами шутить буду, что лі. Бей в морду єго!— ступнув він до Данила й показав головою на переднього.

Данило зблід і глухо промовив:

— За що-ж я його буду бить?

— Не разсуждать! Пріказиваю тебе і бей!

— Ваше благородіє! — знову благаче крикнув передній.

— За віщо-ж нам таке безчестя!.. Та нас-же люди заплюють... Змилюйтесь!.. Хай нас господин жандар ударять... Та й одпустіть нас...

— Я хочу, щоб ви набілі себе морди... А жандарм ещо успеет...

Жандар посміхнувся. Данило переступав з ноги на ногу й глухо бовкнув:

— Одсилайте нас у тюрму.

— Нет... Ти дай єму в рило, а тогда в тюрму. Тогда даже в тюрму не пошлю, прямо пушу на все чети́ре стороны... Слишіш? Обещаю! Ёй-богу! Ну?

— Боже мій, боже мій! — жалібно захитав головою передній, а Данило

знов переступив з ноги на ногу й мовчки кам'яно-напружено застиг.

— Ну? — подивився офіцер на Данила. Той не рушився.

І раптом лице офіцерові почервоніло, очі налились кров'ю, вуса якось зашарпались.

— Скрипчук! Да я долго с вами буду... — скажено рывкнув він. — Стреляй їх.

Данило швидко глянув на офіцера, на Скрипчука, який злякано витягав револьвера, і зразу якось весь скажено зморщився і прохрипів:

— Не маєте права стрілять!

— Что-о? — заревів офіцер і, підбігши до жандара, вихопив з рук йому револьвера й шарпнув до себе.

Жандар поспішно скинув з шиї шнурок, на якому був причеплений револьвер, і злякано замер знов.

Пані ойкнули. Передній і задній великими очима дивились поперед себе і, видно, мало вже що бачили.

Але тут гарненький офіцер хутко підійшов до Серьожки, твердо схопив його за руку й промовив:

— Серьожка!.. Плюнь!.. Не нужно... Под суд за какую-то сволоч... Оставь... Плюнь!

— Н-ет!.. — хрипів Серьожка. — Я его заставляю... Я ему покажу право...

— Сергей Семьонич! — підбігла пані з мрійними очима. — Бог с ним!.. Отправьте в тюрьму і довольно.

Офіцер з пишними вусами пустив револьвера і, важко дихаючи, повернувся до панії.

— Ларіса Івановна!.. Я їх заставляю!.. Они должны это сделать для вас...

— Не нужно... Я не хочу...

— Нет... Я їх заставляю! Сlišітьє ви! На свободу пущу, дам по рублю на водку... Сlišітьє? Бей!

— Ваше благородіє! Пустіть нас!— схлипнув передній.

— Нет!.. Дам по рублю на водку, дай єму в рило. Сlišь!

— Ёй-богу, дам... Не веріш? На!

Офіцер п'яними руками рішуче поліз в кешеню, вийняв гаманець і висипав гроші на долоню. Деякі монети покотились з рук на землю й лягли коло Данилових ніг. Жандар хотів кинутись піднімати, але офіцер закричав:

— Оставь!.. Пусті!.. Это ім.. Бей!.. Вот всьо дам, бей!— Рука з грішми йому дрижала, вуси розкудовчились, а очі вперто вп'ялись у переднього.

— Всьо дам!.. Дай в рило!

Передній глянув на Данила. Данило якось прудко зиркав то на гроші, то в землю, то на гроші, то знов у землю.

— Да бейте, дуракі! — нетерпляче скрикнув гарненький офіцер. — Да ідіть себе ко всім чертям! Бері деньгі і бей! — звернувся він до переднього.

— Ну, хто ударіт, тому всьо даю! — крикнув офіцер з пишними вусами.

— Ну?

Всі замерли. Передній якось криво посміхався, щось шепотів, Данило сопів носом, панії і старенький панок з жадним напруженим інтересом ждали.

— Ну? — хитнув офіцер рукою. Монети брязнули на руці.

Три сірі постаті, як за магнітом, повернули на брязкіт голови, і на

сірих, висмоктаних голодом обличчях виступило ще більш щось непокійне, щось несміливо-жадне. Данило переступив з ноги на ногу й важко сопнув носом. Задній присунувся ближче.

— А ну, інтересно!.. — сладострасно прошепотіла пані з мрійними очима й присунулась ще ближче, ядно водячи очима по спійманих.

Офіцер знову брязнув грішми, мовчки посміхаючись.

— Ваше благородіє!.. — з мукою схлипнув передній, — зделайте милость, пожертвуйте так. Голодні-ж ми... Дітки у нас... Ваше благородіє!

Данило ворухнувся. Передній насторожено глянув на нього й замовк, прудко, непокійно бігаючи по всіх очима.

— Не-єт, дай в рило... — посміхнувся офіцер і знову брязнув грішми. І п'яні, ситі очі його задоволено ходили по голодних, напружених постанях трьох сірих спійманих людей.

А сірі спіймані люди знову заворушились, знову насторожено, боячись зустрітись поглядами, забігали очима й мовчки стояли проти панів з масляними очима, повними жадности.

Раптом Данило повернувся до переднього і, не дивлячись на нього, глухо бовкнув:

— Бий, Семене...

Передній одступив навіть назад.

— Нічого, бий!.. Давайте гроші... — повернувся Данило до офіцера.

— Нєт, сначала в рило, — п'яно хитнувся офіцер.

— Ну!.. — сопнув якось Данило і, розмахнувшись, вдарив Семена по лиці.

Потім зразу-ж поспішно одвернувся і глухо бовкнув до офіцера:

— Давайте! Вдарив...

— Нет, подожді! Теперь он тебя!

— Конечно! — з захопленням підхопила пані з мрійними очима.

Данило круто повернувся до Семена, який якось криво посміхався і, дивлячись у бік, жорстко промовив:

— Бий і ти!..

Семен зам'явся.

— Та бий!! — злісно рявкнув Данило. — Чого там ще! На!

Пани жадно дивились. Передній розвів руками, потім підняв одну руку й несміло вдарив Данила по лиці. Данило знов зараз-же повернувся до

офіцера і, понуро глянувши на нього, бовкнув:

— Вже!

— Ну, вот! — задоволено посміхнувся офіцер і, піднявши руку, струснув гроші на землю.

— Собірайте!

Семен, Данило й задній дядько поспішно нахилились і, жадно хапаючи монети, стали повзати по землі під ногами жандарів, панка та паній, одпихаючи один одного, сварячись і, навіть видираючи один у одного.

А пани стояли над ними, навмисне одпихали в другий бік монети і, хльоскаючи з захопленням в долоні, кричали:

— Браво!.. Брраво... Так! Не поддайсь!

Зорі сумно дивилися з темного неба і крізь листя здавались заплаканими; цікавий вітер боязко шелестів у віттях, а метелики, не звертаючи уваги ні на крик та сладострасне хльоскання ситих, п'яних людей, ні на повзаючих, голодних, сірих людей, літали й бились об скло, вперто лізли на вогонь і падали, і повзали, і знов летіли на вогонь.

Ціна 7 к.

РА

652

0,96 коп (1986)

В. Винниченко
46465

ГОЛОД

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК